

LIDIA PIETRUSZKA
Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL

I UNIWERSYTECKIE SEMINARIUM
PEDAGOGIKI OPIEKUŃCZEJ I RESOCJALIZACYJNEJ
„PEDAGOGIKA PENITENCJARNA
WOBEC ZADAŃ SPOŁECZNYCH”
Lublin, 15 maja 2012

15 maja 2012 r. odbyło się I Uniwersyteckie Seminarium Pedagogiki Opiekuńczej i Resocjalizacyjnej „Pedagogika penitencjarna wobec zadań społecznych”. Miało ono miejsce w Kampusie Akademickim Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II przy Drodze Męczenników Majdanka 70 w Lublinie. Patronat nad seminarium objął prodziekan Wydziału Nauk Społecznych KUL ks. prof. dr hab. Marian Nowak, dyrektor Instytutu Pedagogiki KUL prof. dr hab. Alina Rynio oraz kurator Katedry Pedagogiki Opiekuńczej prof. dr hab. Marian Surdacki.

Seminarium zorganizowane zostało przez pracowników Katedry Pedagogiki Opiekuńczej. Komitet organizacyjny seminarium stanowili: dr Tomasz Wach, ks. dr Andrzej Łuczyński, dr Lidia Pietruszka.

Celem spotkania było zaprezentowanie słuchaczom wybranych zagadnień teoretycznych i elementów wiedzy praktycznej, dotyczącej oddziaływań wychowawczych, opiekuńczych, terapeutycznych, resocjalizacyjnych oraz społecznych, kierowanych do osób przebywających w warunkach pozbawienia wolności.

Prezentowane w trakcie spotkania treści koncentrowały się wokół zespołu oddziaływań o charakterze pedagogiczno-psychologicznym i terapeutycznym, nakierowanych na zmianę motywacji oraz tych zachowań zarówno dzieci, jak i dorosłych, które określane są jako przejawy nieprzystosowania społecznego, demoralizacji, przestępczości.

Uroczystego otwarcia seminarium dokonał prodziekan Wydziału Nauk Społecznych KUL ks. prof. dr hab. Marian Nowak, który powitał zarówno zaproszonych gości, jak i przybyłych słuchaczy. W swym wystąpieniu podkreślił trafność oraz istotność wybranej problematyki. Swoistą koniecznością w pedagogice staje się – jak mówił – podejście systemowe, szczególnie ważne, gdy podejmujemy wysiłki rozwiązania problemów związanych z wychowaniem człowieka w poszczególnych etapach życia i rozwoju. Namysł nad dylematami pedagogiki penitencjarnej wobec zadań społecznych jest więc szczególnie zasadny.

Jako pierwszy wystąpił dr Tomasz Wach, analizując wybrane dylematy pedagogiki penitencjarnej w referacie o tym samym tytule. Wychodząc od wyjaśnienia podstawowych terminów oraz nakreślenia wybranego obszaru tematycznego, uwagę słucha-

czy skierował w stronę kilku zagadnień tematycznych. Wśród poruszonych problemów znalazła się między innymi kwestia efektywności oddziaływań resocjalizacyjnych. Dla określenia stanu swoistego trwania więźniów, którzy nie chcą spełnić niektórych warunków, w związku z tym nie uczestniczą w programie resocjalizacji, prelegent wprowadził termin „prizonizacja”. Jak sam podkreślił – trudno w takiej sytuacji mówić o resocjalizacji. Wach zwrócił także uwagę na zjawisko określone jako „recydywa penitencjarna”, akcentując jednocześnie jego wielopropblemowość. Mówiąc o strukturze placówek, zasygnalizował występowanie podkultury nieformalnej, nazywanej „drugim życiem”.

Drugi z prelegentów, ks. dr Andrzej Łuczyński, poruszył temat: „Problem adaptacji społecznej dziecka z rodziny obciążonej przestępczością”. Opierając się na klasyfikacji rodzin ze względu na ich poziom funkcjonowania wychowawczego, dokonał analizy warunków wychowawczych rodzin obciążonych przestępczością. Podkreślił, iż każde dziecko rodzi się z pięcioma, charakterystycznymi dla istoty ludzkiej cechami – cenność, bezradność, niedoskonałość, zależność i niedojrzałość. W rodzinach funkcjonalnych rodzice troszczą się o ich respektowanie oraz integralne zaspokajanie potrzeb dziecka. Życie w rodzinie dysfunkcyjnej jest dla dziecka źródłem przykrości i krzywdy – rodzice na ogół nie dbają o zaspokojenie jego potrzeb, a sposób traktowania przez rodziców prowadzi często do zaburzeń rozwoju, negatywnych skutków emocjonalnych. Drogocenność dziecka – dla przykładu – nie jest mu uświadamiana. Dziecko zaś stale otrzymuje komunikaty, które podkreślają jego mniejszą wartość. W efekcie tych działań, w życiu dorosłym osoba ma trudności w doświadczaniu właściwego poczucia własnej wartości.

Ks. Łuczyński wskazał również szereg niepowodzeń, jakich doświadczają osoby wychowywane w rodzinach dysfunkcyjnych. Szczególną uwagę zwrócił na problem adaptacji społecznej dzieci. Przedstawił także pewne sugestie oraz metody pracy z rodziną, której członkowie pozostają w stałej kolizji z prawem i moralnością.

Mgr Kinga Sarad-Dec, doktorantka KUL (Katedra Pedagogiki Specjalnej), wygłosiła referat pt.: „Wybrane aspekty teatroterapii w zakładach karnych. Na przykładzie teatru «Pod celą» w Lublinie”. Omówiła teatroterapię jako narzędzie do wewnętrznego wzrostu i wzbogacania osobowości wychowanka, ukazała jej miejsce na gruncie resocjalizacji. Prezentując zaś poszczególne formy teatroterapii (psychodramę, dramę i pantomimę), nawiązała do oddziaływań terapeutycznych, szczególnie pożądanых w resocjalizacji. Znaczną część swojego wystąpienia poświęciła metodzie teatru resocjalizacyjnego. Szczególną uwagę zwróciła jednak na działalność lubelskiego teatru więziennego „Pod celą”, który powstał w 2007 r. za zgodą i aprobatą dyrekcji Aresztu Śledczego w Lublinie. Dokonując jego analizy, podkreśliła jego pozytywny wpływ na uczestników. Przywołała również liczne opinie „aktorów” na temat motywów uczestnictwa w zajęciach (odskocznia – zabicie nudy, lepsze traktowanie przez funkcjonariuszy, rozpoznawanie – sława, perspektywa przedterminowego zwolnienia, możliwość wyjazdu, przystępność z teatrem). Na podsumowanie przywołała słowa, przekonujące do teatroterapii w resocjalizacji, „zagraj sobie samego takim, jakim nigdy nie byłeś, jakim mógłbyś być. Bądź swą własną inspiracją, swym własnym autorem, swym własnym terapeutą i wreszcie swym własnym stwórcą”.

Kontynuacją podjętej problematyki było wystąpienie por. mgr. Konrada Wierzbickiego: „Kara pozbawienia wolności – nadzieje i realia”. Prelegent podjął się wieloaspektowej i wielowymiarowej analizy kary pozbawienia wolności. Za punkt wyjścia obrał sobie wyjaśnienie słuchaczom podstawowych pojęć – przestępstwo, osadzony, zakład karny, system penitencjarny, resocjalizacja. W dalszej kolejności dokonał prezentacji poszczególnych rodzajów i typów zakładów karnych. Prelegent wielokrotnie w swoim wystąpieniu powracał i nawiązywał do celu kary pozbawienia wolności, jakim jest „wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanego postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymywania się od powrotu do przestępstwa” (art. 67 § 1). By ten cel osiągnąć, prowadzi się zindywidualizowane oddziaływanie na skazanych, a jego charakterystyka mogła według por. Wierzbickiego ukazać szersze spojrzenie na kwestie związane z wykonywaniem kary pozbawienia wolności, zarówno w środowisku zakładowym, jak i otwartym. Mając stale na uwadze wychowanie do wolności, odpowiedzialności i sprawiedliwości, Autor zaprezentował wyniki przeprowadzonych badań, dotyczących efektywności wybranych oddziaływań penitencjarnych w systemie korekcyjnym zakładu karnego. Grupę badawczą stanowiło 50 skazanych, mężczyzn recydywistów penitencjarnych, odbywających karę pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania, w przedziale wiekowym od 25. do 65. roku życia. Omówione wyniki badań pozwoliły autorowi na wyciągnięcie wniosków, że w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności oddziaływanie penitencjarne przynoszą nikłe efekty, a tym samym odnoszą niezadowalającą skuteczność wychowawczą.

Włączenie Służby Więziennej do tego typu spotkania naukowego można uznać za wartościowe i znaczące dla rozwoju wiedzy i zwiększania świadomości kompetencyjnej przyszłych pedagogów resocjalizacyjnych w obszarze podejmowanej problematyki. Stąd też ważnym punktem seminarium była dyskusja otwarta z udziałem por. mgr. Konrada Wierzbickiego (Zakład Karny w Chełmie) na temat „Miejsce i rola Służby Więziennej we współczesnej strukturze społecznej”. Dyskusję poprowadził dr Tomasz Wach (Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL), biegły sądowy w zakresie pedagogiki resocjalizacyjnej. Podczas dyskusji poruszono wiele zagadnień związanych z udziałem Służby Więziennej w zakresie readaptacji społecznej osadzonych, możliwości kształtowania postaw więźniów, realizacji programów readaptacyjnych skierowanych do sprawców przemocy w rodzinie oraz osób uzależnionych od alkoholu. Dyskutowano także o przywracaniu osadzonych do społeczeństwa, poprzez pobudzanie w nich najlepszych dla człowieka uczuć: miłości, przyjaźni i poczucia piękna, ale także o roli wiary i jej wpływie na życie skazanych.

W dyskusji udział wzięli także studenci Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, obecni na spotkaniu seminaryjnym. Pytania, jakie padły z ich strony, zgrupować można w czterech obszarach tematycznych: warunki materialno-bytowe w zakładach karnych, aktywność skazanych, zadania i struktura organizacyjna Służby Więziennej, efektywność oddziaływań penitencjarnych.

Podsumowania dyskusji dokonał dr T. Wach, zapewniając jednocześnie uczestników o kontynuacji tego typu spotkań. Doświadczenia płynące z tego typu seminarium, pozwalają na zweryfikowanie poglądów i opinii na temat wykonywania kary

pozbawienia wolności, jakie studenci nabywają po zapoznaniu się z dostępną literaturą oraz w trakcie zajęć naukowo-dydaktycznych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Ponadto stanowią istotny element praktyczny przygotowania zawodowego późniejszych pedagogów, a może także funkcjonariuszy Służby Więziennej.